

IZOBRAŽEVANJE IN POKLICNO USPOSABLJANJE

V skladu z načelom subsidiarnosti so za politike izobraževanja in usposabljanja v prvi vrsti odgovorne države članice, EU pa ima izključno podporno vlogo. Vendar pa so nekateri prihodnji izzivi, na primer staranje družbe, pomanjkanje znanj in spretnosti pri delovni sili, svetovna konkurenca in problematika predšolske vzgoje, skupni vsem državam članicam, zato je na teh področjih potrebno skupno odzivanje, ko države sodelujejo in se učijo druga od druge^[1].

PRAVNA PODLAGA

Poklicno usposabljanje je bilo kot področje delovanja Skupnosti opredeljeno že v Rimski pogodbi iz leta 1957, pristojnost EU na področju izobraževanja pa je bila formalno priznana šele v Maastrichtski pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti leta 1992. V njej je zapisano, da Skupnost „prispeva k razvoju kakovostnega izobraževanja s spodbujanjem sodelovanja med državami članicami ter po potrebi s podpiranjem in dopolnjevanjem njihovih dejavnosti, pri čemer v celoti upošteva odgovornost držav članic za vsebino poučevanja in organizacijo izobraževalnih sistemov pa tudi njihovo kulturno in jezikovno raznolikost“.

Z Lizbonsko pogodbo se določbe o vlogi EU v izobraževanju in poklicnem usposabljanju niso spremenile (naslov XII, člena 165 in 166), dodana pa je bila nova horizontalna „socialna določba“. Člen 9 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) določa: „Unija pri opredeljevanju in izvajanju svojih politik in dejavnosti upošteva zahteve, ki so povezane s spodbujanjem visoke stopnje zaposlenosti, zagotavljanjem ustrezne socialne zaščite, bojem proti socialni izključenosti in visoko stopnjo izobraževanja in usposabljanja ter varovanjem človekovega zdravja.“

Poleg tega Listina EU o temeljnih pravicah, ki ima enako pravno veljavnost kot Pogodbi (člen 6 Pogodbe o Evropski uniji), določa, da ima „vsakdo pravico do izobraževanja in dostopa do poklicnega in nadaljnega usposabljanja“ (člen 14) ter da ima „vsakdo pravico do dela in do opravljanja svobodno izbranega ali sprejetega poklica“ (člen 15).

CILJI

EU mora v svojih politikah in dejavnostih upoštevati zahteve, ki so povezane s spodbujanjem visoke ravni vseživljenjskega učenja, mobilnostjo učencev in učiteljev v Evropi ter vzburjanjem občutka pripadnosti EU. V ta namen je v sporočilu, objavljenem septembra 2020 [COM(2020)0625], opisala evropski izobraževalni prostor, ki zajema

[1] Za več informacij gl. poglavje [3.6.4](#) o visokošolskem izobraževanju.

šest razsežnosti: kakovost izobraževanja in usposabljanja, vključevanje, zeleni in digitalni prehod, učitelji in vodje usposabljanja, visokošolsko izobraževanje in geopolitična razsežnost.

V [strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju](#) (ET 2020) so orisani instrumenti in ureditve za skupno delo na ravni EU. V njem je določen tudi seznam ciljev, ki jih je treba doseči do leta 2020:

- vsaj 95 % otrok med četrtilim letom starosti in šoloobvezno starostjo naj bi bilo vpisanih v predšolsko vzgojo (v letu 2020: 94,8 %);
- delež 15-letnikov z nezadostnim znanjem branja, matematike in naravoslovja naj bi bil manjši od 15 % (v letu 2020: 22,5 % za branje, 22,9 % za matematiko in 22,3 % za naravoslovje);
- delež oseb, ki predčasno opustijo izobraževanje in usposabljanje, naj bi bil manjši od 10 % (v letu 2020: 10,2 %);
- vsaj 40 % ljudi, starih med 30 in 34 let, naj bi imelo terciarno izobrazbo (v letu 2020: 40,3 %);
- povprečno naj bi bilo vsaj 15 % odraslih (med 25. in 64. letom) udeleženih v vseživljenjskem učenju (v letu 2020: 10,8 %);
- vsaj 20 % visokošolskih diplomantov in 6 % poklicno izobraženih ljudi, starih med 18 in 34 let, naj bi nekaj časa preživelo na izobraževanju ali usposabljanju v tujini (v letu 2018 za visokošolsko izobraževanje: 13,5 %);
- delež zaposlenih diplomantov (ljudi, starih med 20 in 34 let, s pridobljeno sekundarno ali terciarno izobrazbo), ki so dokončali izobraževanje pred 1 do 3 leti, naj bi znašal vsaj 82 % (v letu 2019: 80,9 %).

Seznam ciljev, ki jih je treba doseči do leta 2030, bo precej podoben, vendar bo med drugim vseboval kazalnik o digitalnih znanjih in spretnostih. Spremljanje sprejetih kazalnikov bo potekalo v okviru organa upravljanja, ustanovljenega za izvajanje evropskega izobraževalnega prostora.

DOSEŽKI

A. Izobraževanje in zaposlovanje

Komisija je leta 2016 objavila sporočilo [o novem programu znanj in spretnosti za Evropo \(COM\(2016\)0381\)](#), v katerem je predlagala deset ukrepov, s katerimi naj bi ljudi opremili z znanji in spretnostmi, ki jih potrebujejo na trgu dela:

- jamstvo za znanja in spretnosti, s katerim bi nizko kvalificiranim odraslim pomagali doseči minimalno raven bralne, matematične in digitalne pismenosti;
- revizijo [evropskega okvira kvalifikacij](#);
- koalicijo za digitalno pismenost in delovna mesta, ki naj bi podpirala sodelovanje med deležniki s področja izobraževanja in zaposlovanja ter iz industrije;
- okvir za sektorsko sodelovanje na področju znanj in spretnosti za boljše zbiranje in obdelavo podatkov o znanjih in spretnostih;

- orodje za profiliranje znanj in spretnosti državljanov tretjih držav za hitro ugotavljanje in evidentiranje znanj in spretnosti migrantov;
- podporo za poklicno izobraževanje in usposabljanje, predvsem s prireditvami in dejavnostmi v okviru evropskega tedna poklicnih znanj in spretnosti;
- revizijo [priporočila o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje](#);
- revizijo okvira [Europass](#);
- predlog priporočila o spremljanju diplomantov, s katerim naj bi bolje razumeli, kako uspešni so diplomanti po opravljenem izobraževanju in usposabljanju;
- analizo in izmenjavo primerov dobre prakse za obvladovanje pretoka visoko usposobljenih in visokokvalificiranih ljudi med državami („beg možganov“).

B. Erasmus

[Erasmus+](#) je program EU za izobraževanje, usposabljanje, mlade in šport za obdobje 2014–2020. Posebni cilji programa so: 1) izboljšati raven ključnih kompetenc, znanj in spretnosti s poudarkom na njihovem pomenu za trg dela in njihovem prispevku k povezani družbi; 2) spodbujati boljše kakovost, odličnost in inovacije ter internacionalizacijo izobraževalnih ustanov in ustanov za usposabljanje; 3) spodbujati nastanek evropskega prostora vseživljenjskega učenja, s katerim naj bi dopolnjevali politične reforme na nacionalni ravni, in ozaveščanje o njem; 4) okrepiti mednarodno razsežnost izobraževanja in usposabljanja; 5) izboljšati poučevanje in učenje jezikov. Ti cilji so temelj, na katerem bodo izobraževalne ustanove gradile svoje delovanje v okviru ključnih ukrepov.

- Ključni ukrep 1: učna mobilnost posameznikov,
- Ključni ukrep 2: sodelovanje za inovacije in izmenjavo primerov dobre prakse,
- Ključni ukrep 3: podpora za reformo politik.

C. Drugi rezultati

V zadnjih treh letih je Svet sprejel vrsto priporočil za izvajanje evropskega izobraževalnega prostora. Po sprejetju [evropskega stebra socialnih pravic](#), v katerem je priznana pravica otrok do cenovno dostopne in kakovostne predšolske vzgoje in varstva, je Svet maja 2019 sprejel priporočilo o [visokokakovostnih sistemih vzgoje in varstva predšolskih otrok](#)^[2]. Priporočila, ki izkazujejo vse večjo skrb za sekundarno izobraževanje, zajemajo tudi [spodbujanje skupnih vrednot, vključujočega izobraževanja in evropske razsežnosti poučevanja](#) (maj 2018)^[3], [avtomatično vzajemno priznavanje diplom in spričeval ter učnih obdobj v tujini](#) (november 2018)^[4] ter [izboljšanje poučevanja in učenja jezikov](#) (maj 2019)^[5]. Unija je začela tudi pobudo Evropske univerze in podpira uvedbo evropske študentske izkaznice^[6].

[3]UL C 195, 7.6.2018, str. 1–5.

[4]UL C 444, 10.12.2018, str. 1–8.

[5]UL C 189, 5.6.2019, str. 15–22.

[6]Za več informacij gl. preglednico dejstev [3.6.4](#), o visokošolskem izobraževanju.

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Evropski parlament ves čas podpira tesno sodelovanje med državami članicami na področju izobraževanja in usposabljanja ter spodbuja razvoj evropske razsežnosti v izobraževalni politiki držav članic. Dejavno sodeluje tudi v političnem ciklu, povezanem s strateškim okvirom za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (ET 2020).

A. Erasmus

Parlament je v [resoluciji z dne 14. septembra 2017](#) priznal izredno pozitivni vpliv programa Erasmus+. Poudaril je, da bi moral biti novi program bolj odprt in dostopen, in opozoril na težave s priznavanjem točk iz evropskega sistema prenašanja in zbiranja kreditnih točk (ECTS). Parlament je pozval, da bi zasnovali evropsko študentsko izkaznico, s katero bi študentom omogočili dostop do storitev po vsej Evropi. Poslanci so poudarili, da je v programu treba spodbujati aktivno državljanstvo, državljanstvo vzgojo in evropsko identiteto. Parlament je 13. marca 2019 v povezavi z brexitom sprejel tudi [resolucijo](#) o nadaljevanju tekočih dejavnosti učne mobilnosti znotraj programa Erasmus+ ob izstopu Združenega kraljestva iz EU.

Parlament in Svet sta decembra 2020 sklenila začasni sporazum o programu Erasmus + za obdobje 2021–2027, ki bi mu moral biti namenjen proračun v višini več kot 26 milijard EUR (v primerjavi s 14,7 milijarde EUR za predhodno obdobje). Nova različica programa bi morala razširiti udeležbo oseb z manj priložnostmi, na primer zaradi invalidnosti, geografske oddaljenosti ali revščine. Erasmus+ bo podpiral vseživljenjsko usposabljanje za učeče se odrasle. Upravne formalnosti bodo poenostavljene in dostop do strukturnih skladov bo s pečatom odličnosti omogočen tudi projektom, ki niso vključeni v program. Program bo z mehanizmi za zmanjšanje svojega ogljičnega odtisa prispeval k podnebnim ciljem Unije.

B. Izobraževanje in zaposlovanje

Odbor za kulturo in izobraževanje in Odbor za zaposlovanje in socialne zadeve sta pripravila skupno samoiniciativno poročilo o novem programu znanj in spretnosti. Parlament je to resolucijo sprejel [14. septembra 2017\[7\]](#). V njej se zavzema za celovit pristop do izobraževanja in razvoja znanj in spretnosti, države članice pa poziva, naj se ne osredotočijo samo na veščine, ki so pomembne za zaposlovanje, ampak tudi tiste, ki so koristne v družbi. Med drugim je spregovoril tudi o razvoju celovitejšega pristopa k dokvalifikaciji migrantov, vlaganju v predšolsko vzgojo in varstvo, spodbujanju priložnosti za vseživljenjsko učenje ter okrepitvi pomena neformalnega in priložnostnega učenja, pa tudi o podpiranju znanj in veščin s področja digitalne tehnologije, naravoslovja, tehnologije, inženirstva, matematike ter podjetništva.

Parlamentarna odbora sta oblikovala zakonodajno poročilo o predlogu Komisije o posodobitvi okvira Europass. Novi okvir je bil sprejet 18. aprila 2018 s [Sklepom \(EU\) 2018/646](#) Evropskega parlamenta in Sveta.

C. Druga področja

Poleg tega se Parlament močno zanima za sporočila Komisije o specifičnih področjih izobraževanja in usposabljanja. Kot primer lahko navedemo njegove resolucije z dne 15. aprila 2014 o [novih tehnologijah in odprtih izobraževalnih virih](#), z dne 8. septembra 2015 o [spodbujanju podjetništva mladih prek izobraževanja in usposabljanja](#), z dne 12. septembra 2017 o [nadaljnem akademskem izobraževanju in izobraževanju na daljavo v okviru evropske strategije za vseživljenjsko učenje](#), z dne 12. junija 2018 o [posodobitvi izobraževanja v EU](#) ter z dne 11. decembra 2018 o [izobraževanju v digitalni dobi: izzivi, priložnosti in pridobljene izkušnje za oblikovanje politike EU](#). V letu 2021 bi moral Parlament izraziti tudi stališče o sporočilu Komisije o akcijskem načrtu za digitalno izobraževanje 2021–2027: novi temelji za izobraževanje in usposabljanje v digitalni dobi [COM(2020)0624].

Pierre Hériard
12/2020

